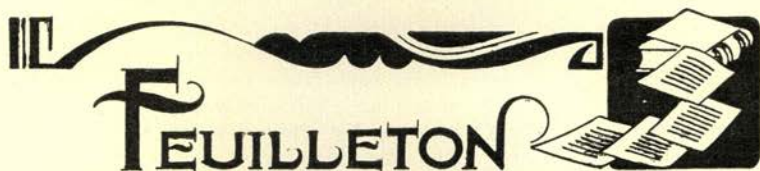

FEUILLETON

ZONDAGMIDDAG-OVERPEINZING

VAN

M. ROEST

---

10 Mei 1940. Een oorverdoovend mitrailleur- en ander vuur deed me opschrikken uit een slaap, welke normaliter na een drukken dag nog niet geëindigd zou zijn op dat uur van den morgen. Het hooren van het buitennissige geluid, het uit mijn bed springen en het balcon van mijn slaapkamer opvliegen was het werk van een oogenblik en na de geruststellende mededeeling aan mijn vrouw, die vroeg wat er gaande was, dat er blijkbaar een paar vreemde vliegtuigen verdwaald waren, ging ik naar het dak om de situatie beter op te kunnen nemen. Mijn zoon, inmiddels ook aldaar gearriveerd, zei direct: „Dat is oorlog, Vader”. Ik kon het niet gelooven en sprong op de fiets om in Scheveningen te gaan zien of de Engelsche vloot voor de kust lag, maar niets te zien, wel moesten we ons snel dekken voor allerlei oorlogstuig, dat vanuit de lucht en vanaf den boulevard er lustig op los pafte.

Alles behalve gerust terug fietsende naar huis, realiseerde ik me, dat het Groote toch gebeurd was, waarvan we hadden gehoopt, dat het ons voorbij zou gaan en drong het tot me door, dat het uit was met het rustige, alledaagsche praktijkleventje zonder veel bijzondere emoties, maar dat nu ging gebeuren, waar we de laatste maanden doorlopend mee bezig geweest waren met de talrijke collegae op theoretische en practische cursussen te Utrecht.

Toen dit zoo plotseling tot een sterke realiteit voor me werd, trapte ik maar meteen door naar collega *O d d e n s*, dien ik in zijn tuin vond, dekking zoekende bij zijn garage, tegen de kiezelstenen, welke mitrailleurkogels hem voor een paar minuten nog om de ooren deden vliegen. Ik wilde direct met hem mee naar het Gemeente-Ziekenhuis op den Zuidwal, waar hij zijn gewonen Vrijdagochtend-dienst had, en waar voor het geval van oorlog de collegae *Derksen*, *den Decker*, *Ninck Blok*, *v. d. Vuurst de Vries* en ik onder leiding van *O d d e n s* de kaakbreuken zouden behandelen. De chef, voor zijn goede vrienden altijd „de blijde optimist”, zei natuurlijk direct: „Ben je gek, dat begint niet dadelijk, maar als er soms wat is bel ik je wel op”. Nu, dit gebeurde niet, maar toen ik om half twaalf weer bij hem kwam, vond ik niet meer

denzelfden man van 's morgens, geschokt als hij thuis kwam van de ellende, welke hij in het ziekenhuis al gezien had. „Erg is het”, zei hij tegen me, „we zullen moeten doen wat we kunnen en er is al een kaak ook, ga maar meteen mee vanmiddag.” En toen gingen we en bij het binnentreden van het ziekenhuis was het altijd gevreesde, werkelijkheid geworden. De drukte in de „Opname”, de ernstige gezichten deden die werkelijkheid zoo ineens op je neer vallen, dat je de oogen af en toe even moest sluiten en je zelf vragen of het wel echt waar was.

Prof. M i c h a e l, de chef van de chirurgische afdeling, niet zeker zijnde of zijn militaire oorlogsbestemming hem niet elders zou roepen, werd in de leiding ter zijde gestaan door Prof. R e m i j n s e, die zijn dagelijksche theoretische beschouwingen over de Sociale Geneeskunde stop gezet had om terug te keeren tot de praktijk van het nu zoo hard geworden werkelijke leven. Onder de beproefde leiding en alles beheerschende rust van deze heeren was het oorlogswerk in vollen gang en werden ook wij, tandartsen, ingeschakeld. Het eerste slachtoffer was een soldaat met een schot door hals en onderkaak, zoodat we direct konden aanpakken. Een meer gedetailleerde beschrijving van dit geval, evenals van de andere welke we te behandelen kregen, zal in het Tijdschrift nog volgen; de overweging, de gevallen als een geheel te laten zien, deed collega O d d e n s besluiten nog te wachten met voordracht of publicatie, omdat het toch zooveel interessanter is afbehandelde patiënten te demonstreeren.

Op verzoek van Prof. M i c h a e l deelden we met zijn zessen den dag zoo in, dat er ook steeds twee tandartsen in het Ziekenhuis aanwezig waren en zoo trof ik met v. d. V u u r s t d e V r i e s den eersten nachtdienst, die 's avonds om 8 uur begon. De stroom van gewonden, die den geheelen dag door was gegaan, eischte van de chirurgen hun geheele persoonlijkheid met alle krachten, waarover zij beschikten en toen we om half negen in de operatiezalen kwamen was alles nog zoo in vol bedrijf, dat ik Prof. M i c h a e l vroeg of we niet wat konden helpen, want het beeld van de operatiekamer, zooals we dat allen kennen, wanneer één van onze patiënten chirurgische hulp noodig heeft, was totaal veranderd en er was zooveel hulp te bieden bij dat deel van het werk, waarbij de handen van de chirurgen gespaard konden worden, dat Prof. M i c h a e l dadelijk zei: „Pak maar aan wat je denkt te kunnen doen, je hebt volkomen gelijk”. En toen begon de meest merkwaardige nacht van mijn leven.

Om 11 uur kwam een nieuw transport gekwetsten, gewond geraakt op Ypenburg, het vliegveld bij Rijswijk; kogels en granaatscherven, die hun verwoestende werking gedaan hadden op de meest volmaakte machine, die „Menschelijk Lichaam” heet, werden verwijderd, alle wonden ruim geëxideerd, fracturen gespalkt, injecties gegeven van antitetanus en anti-gasphlegmone en de patiënten door het donkere ziekenhuis naar de zalen gebracht, onder vaak moeilijke omstandigheden met doodvermoeide verpleegsters, die dit niet telden, aangevuurd door de rustige leiding van de hoofdzuster der operatiekamer en met overgave aan het werk, dat ze haar plicht achtten.

Ik herinner me een moment, dat Prof. R e m i j n s e een Duitschen atleet van een kleine honderd kilo geholpen had aan een schotwond in den linker schouder en een geweldig gecompliceerde fractuur van den rechter bovenarm. Den tijd nog vindende om aan de gezamenlijke assistenten uit te leggen, waarom de arm in een bepaalden stand werd gezet, zeide hij toevallig tegen mij: „Denk er om, dat je den arm in dezen stand houdt bij het transport en ook in zijn bed, daar mag niets aan veranderen voorloopig.” Weg was hij alweer naar een anderen patiënt, aan mij overlatende hoe ik het voor elkaar kreeg; de chirurgen hadden geen tijd. Ik dus zorgvuldig den arm steunende mee naar de zaal, waar ik met een zandzak en zwachtels aan de stijlen van het bed net zoo lang gepuzzeld heb totdat de arm niet meer kon omvallen.

Den volgenden morgen heb ik natuurlijk gauw gevraagd — daar mijn vak toch eigenlijk tanden- en geen armen-reparatie was — of hij even wilde gaan kijken; hij had het echter al gedaan en het feit, dat de zwachtels er aan bleven, gaf me het prettige gevoel, dat me al die dagen bijbleef in de hel van verwoesting tenminste iets mee te hebben kunnen doen aan dat wat meer in de menschelijke natuur ligt: te kunnen helpen pijn te verzachten en aan het herstel te kunnen meewerken.

Een ander geval bracht een beetje ontspanning in den ernst van al die dagen. Een Hollandsch matroos met een schot door den arm, vroeg me, terwijl ik bezig was hem „uit te knippen” of ik al kon zeggen of het erg was, want hij wilde er direct weer heen, één eervolle vermelding had hij al. Terwijl ik ter afleiding maar met hem converseerde, terwijl één der chirurgen, die toevallig nu niet zoo erg robust gebouwd is, hem hielp, kreeg hij zijn operateur plotseling in de gaten en zei op zijn arm doelende: „Als ie beter is, zal ik je eens een handje geven, dokter!” terwijl hij verder vertelde, dat hij Canadeezen aan den Hoek van Holland had gezien, „Kneizers, dokter, daar ben ik een baby bij”.

Toen om 4 uur 's morgens D e r k s e n en N i n c k B l o k in dienst kwamen was het wat rustiger geworden en gingen we naar huis om een uurtje te slapen, wat echter ook wel eens beter gegaan is in mijn leven.

Ik lag echter in mijn bed met het gevoel zooals Prof. R e m i j n s e het dezer dagen onder woorden bracht in een schrijven aan mij: „Het heeft mij niet berouwd naar Den Haag te zijn gekomen om een handje te helpen — ik vond daar eendrachtige samenwerking, ieder met de beste bedoelingen beziel. We zullen geen van allen de dagen van 10 Mei e.v. vergeten en een goede herinnering behouden aan onze samenwerking.”

DEN HAAG, Juni 1940.